

Porin kaupunki
Tekninen toimiala
Rakennuttajainsinööri Tero Kaustinen

Viite Lausuntopyyntö 19.6.2025

Aihe Pori, Reposaaren Markunlaiturin kunnostus

Satakunnan Museolta on pyydetty lausuntoa koskien Reposaaren Markunlaiturin kunnostusta. Hankealue sijaitsee Reposaaren Satamapuiston edustalla Kaupparannan ja Varvinrannan alueilla. Hanke sisältää vanhan Markunlaiturin osittaisen uusimisen sekä sen ja kallistuslaiturin edustan täytön kivilouheella.

Hankkeen suunnitelmaselostuksen mukaan: *Porin kaupunki rakennuttaa Reposaareen vanhan Markunlaiturin osittaisen uusimisen, ja sen sekä Kallistuslaiturin edustan täytön. Nykyinen Markunlaituri pitää sisällään hirsiaarkkulaituriosuuden, jonka betoninen kansirakenne on vesirajasta rapautunut sekä ponttiseinälaituriosuuden, joka on ruostunut vesirajasta puhki. Kallistuslaituri on etureunastaan puupaalujen varaan tuettu hirsiaarkkulaituri, joka on kärjestään voimakkaasti kallistunut ja romahtamisvaarassa. Kaupparannan puoleinen osa n. 30m osa Markunlaituria uusitaan vesibussia varten asentamalla teräsponttiseinä nykyisen eteen. Vanhat rakenteet puretaan ja poistetaan vesirajaan asti, uusi teräsponttiseinä ankkuroidaan taustalle kaivettaviin teräsbetonilaattoihin vetotangoin. Kallistuslaituri peitetään täyttämällä sen edustat sekalouheella, joka täytetään olemassa olevan meren pohjan päälle. Laiturirakenteiden vaurioituneet osat puretaan osittain ja louhe luiskataan kaltevuuteen 1:1,5. Sekä Markunlaiturin venebussipaikan, että Kallistuslaiturin taustat ennallistetaan murskepinnoiksi.*

Reposaari oli 1870-luvulla Suomen suurin vientisatama, mikä näkyi taajaman voimakkaana kasvuna. Tällöin rakennettiin mm. kirkko ja koulu. Reposaari säilytti asemansa tärkeänä vientisatamana aina 1890-luvulle, jolloin vastapäiseen niemeen, Mäntyluotoon, rakennettiin uusi satama ja rautatie. Satamatoiminta keskittyi 1900-luvun aikana yhä enemmän Mäntyluotoon ja myöhemmin pengertien valmistumisen jälkeen uuteen syväsatamaan, Tahkoluotoon. Reposaaren satama muutettiin kalasatamaksi 1967. 1800-luvun sataman toiminnasta ei ole säilynyt juurikaan jälkiä, mutta siihen liittyy käytännössä nykyinen 1890-luvulla syntynyt

Satamapuiston alue, joka on kokonaisuudessaan painolastimaata. Kaupparanta on toiminut kuitenkin keskeisenä saapumisreitteinä Reposaareen.

Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (2019) alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009) sekä maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi (Satakunnan rakennusperintö 2005 ja 2023). Merenkulun historia on merkittävä tekijä näissä arvoissa.

Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä koskee yhteinen suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä [...]. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*

Parhaillaan on käynnissä Satakunnan maakuntakaava 2050 laatiminen ja kaavaluonnoksessa suunnittelumääräys oli säilynyt käytännössä ennallaan.

Alueella on voimassa yleiskaava vuodelta 1996. Ranta-alue on osoitettu yleiskaavassa s-2 aluemerkinällä, johon liittyy hyvin yleispiirteinen kaavamääräys: *Alue, jolla ympäristö säilytetään.* Asemakaava on vuodelta 1978. Kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimisen näkökulmasta alueen yleiskaava ja asemakaava eivät ole ajantasaisia.

Alueellisena vastuumuseona Satakunnan Museo vastaa Satakunnan alueella rakennetun kulttuuriympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijatehtävistä. Tässä yhteydessä on syytä nostaa esiin, että Museovirasto vastaa Suomessa vedenalaisesta arkeologiasta ja Museovirasto on omassa lausunnossaan 18.7.2025 edellyttänyt alueella vedenalaisen kulttuuriperinnön inventoinnin/tutkimuksen teettämistä hyvissä ajoin ennen hankkeeseen ryhtymistä. Lausunnon mukaan selvitys tulee toteuttaa sillä vesialueella, jossa rakennetaan, tehdään täyttöä tai muuta vedenpohjaan vaikuttavaa työtä, jossa käytetään vedenpohjaan tukeutuvia työkoneita ja johon jatkossa mahdollisesti ankkuroidaan ponttonilaitureita tai muita rakenteita.

Satakunnan Museon lausunto

Satakunnan Museo ei näe estettä huonokuntoisen laiturin uusimiselle ja pitää tärkeänä, että alue on myös turvallinen käyttää. Museo kuitenkin näkee, että esitetty ratkaisu kivilouheen käytöstä ei ole sovelias valtakunnallisesti merkittävän alueen arvoille sekä vetovoimalle. Mikäli alueen vetovoima heikkenee, on sillä vaikutusta myös ainutlaatuisen kulttuuriympäristön säilymiseen. Lisäksi ratkaisu estää myös laituralueen ja rannan jatkokehittämisen. Museo on todennut hankkeesta järjestettyjen neuvottelujen yhteydessä, että nykyisen laiturin korvaaminen kivilouheella voisi olla perustellulla teknisellä syyllä mahdollista tietyiltä kohdin alueen reunoilla, mutta ei suunnitelmissa esitetyssä mittakaavassa eikä etenkin keskeisen Kaupparannan/Satamapuiston osalta. Kyseessä on Porin kaupungin vetovoiman ja matkailun kannalta tärkeä ranta-alue, jonka ilmeeseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Rannan ja laiturin merkitys hyvin todennäköisesti myös kasvaa tulevaisuudessa.

Suunnitelmissa esitetty edullisin ratkaisu, eli kivilouheen käyttö, estäisi laiturin alkuperäisen käytön jatkossa suurelta osin. Suunnitelmissa ainoastaan 30 m kunnostettaisiin alkuperäiseen laiturikäyttöön. Aikaisemmin Markunlaiturin pohjoispäästä on kunnostettu vuonna 2017 mereen sortunut osuus. Maisemallisesti keskeisin osa tultaisiin korvaamaan kivilouheella. Kivilouheen seurauksena kokonaisuus näyttäisi käytännössä aallonmurtajalta ja aluetta leimaisi jatkossa eräänlainen keskeneräisyys ja vain osittain laiturikäyttöön kunnostettuna myös sekavuus.

Satakunnan Museo toivoisi laadukasta ja pitkäjänteistä suunnittelua sekä maisemallisten kysymysten huomioimista kaupungille keskeisten arvoalueiden kohdalla, vaikka hankkeen kustannukset olisivatkin hieman korkeammat.

Myös Porin kaupunkikuvatoimikunta totesi kokouksessaan 19.8.2025, että esitetty ratkaisu ei sovellu alueen arvoihin ja sen maisemalliset vaikutukset tulisivat olemaan huomattavat. Kokouksessa todettiin myös, että historiallisesti todistusvoimaisia laivojen pohjien kunnostukseen tarkoitettuja kallistuslaitureita ei ole nykypäivänä juurikaan jäljellä.

Satakunnan Museo toteaa kantanaan, että laiturin kunnostus maisemallisesti keskeisen Satamapuiston alueella tulee toteuttaa muita kunnostusratkaisuja käyttäen siten, että alueen luonne, maisemalliset arvot sekä käyttö tulevaisuudessa ovat turvattuja.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Katariina Alaspää
Porin kaupunki/ Mikko Nurminen, Sofia Hannukainen, Sanna Välimäki
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä